

Rapporten All-Archeo bv 2291



Programma van maatregelen **Mechelen – Oude Baan 2**

Natasja Reyns

Bornem
2025

Gemotiveerd advies

Het was tot op heden enkel mogelijk een bureauonderzoek (projectcode 2025B199) en een landschappelijk bodemonderzoek (projectcode 2025C191) uit te voeren. De bestaande bebouwing en verharding dient eerst gesloopt te worden, voor de uitvoering van verder vooronderzoek mogelijk is. Daarvoor dient eerst een vergunning bekomen te worden. Het uitgevoerde onderzoek laat echter nog vragen open, waardoor verder archeologisch vooronderzoek nodig is (zie verslag van resultaten). Voor een afweging van de verschillende onderzoeksmethoden die nog in aanmerking komen, verwijzen we naar het onderdeel Onderzoeksmethode in het Programma van maatregelen (zie verder).

Naar aanleiding van plannen voor de sloop van de bestaande bebouwing en de opbraak van de bestaande verhardingen en vervolgens de oprichting van nieuwe bebouwing met bijhorende omgevingsaanleg, diende een archeologienota opgesteld te worden. Uit het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt dat de regio van het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Op basis van de landschappelijke ligging van het terrein en de reeds gekende archeologische waarden in de omgeving houden we rekening met het mogelijke voorkomen van relevante archeologische resten uit de steentijd tot de nieuwe tijd.

Om inzicht te krijgen in de bewaringstoestand van het bodemarchief werd een landschappelijk booronderzoek uitgevoerd. Het was namelijk niet duidelijk wat de impact van de oprichting van de huidige bebouwing en de aanleg van de huidige verhardingen geweest was.

In het zuidwesten van het onderzoeksgebied werd een goed bewaard bodemarchief vastgesteld. In het resterende deel van het onderzoeksgebied is er enkel nog sprake van een matig bewaard bodemarchief. Het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite op het terrein lijkt eerder laag. Het terrein kent wel nog potentieel op relevante archeologische sporen. Verder blijkt dat de geplande werken een bijkomende bedreiging voor het nog aanwezige bodemarchief vormen. Daarom is bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Zie hoofdstuk 2.4.4 van het verslag van resultaten.

Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte, om een verdere inschatting te kunnen maken van de versturende impact van de geplande werken. Ook dient het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Zijn steentijd artefacten aanwezig binnen het onderzoeksgebied? Wat is de datering en afbakening van de concentratie(s) steentijd artefacten?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Wat is het type vindplaats (bewoning, begraving, ...), aanwezig binnen het onderzoeksgebied?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische sporen?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen materiële cultuur?
- Wat is de potentiële kenniswinst van een eventuele opgraving?
- Is er mogelijkheid tot behoud *in situ* en zijn er eventuele maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?
- Indien behoud *in situ* van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?

Onderzoeksmethode

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?

2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?

3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?

4° is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt.

Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein bebouwd, verhard of begroeid is.

Landschappelijk bodemonderzoek is reeds uitgevoerd. Het geeft aan dat het potentieel op kennisvermeerdering in geval van verder specifiek onderzoek naar steentijd artefactensites, zoals de uitvoering van een verkennend archeologisch booronderzoek, een te beperkt potentieel op kennisvermeerdering kent.

Wel dient nog een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt. Tijdens de uitvoering van het proefsleuvenonderzoek dient er wel nog extra aandacht naar steentijd artefactensites te gaan.

De onderzoekszone beslaat steeds de oppervlakte van ca. 15.576 m², zoals die afgebakend is op basis van het uitgevoerde vooronderzoek. De onderzoekszone kan verkleind worden indien dat op basis van een voorgaande stap in het onderzoek voldoende gemotiveerd kan worden op basis van de bepalingen in de Code van Goede Praktijk, hoofdstukken 5.2 en/of 5.3.

De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk assessment beantwoord zijn.

Onderzoekstechnieken

De verstoringdiepte van de verschillende bodemingrepen varieert en ligt nog niet voor alle ingrepen vast. Daarom dient het bodemarchief onderzocht te worden totdat alle aardkundige eenheden onderzocht zijn waarin archeologische sites in primaire positie kunnen voorkomen, die relevant zijn voor de vraagstellingen van het onderzoek.

Sloop

Voor aanvang van het proefsleuvenonderzoek dient de aanwezige te slopen bebouwing en te verwijderen verharding gesloopt te worden. De uitbraak van verhardingen, funderingen en andere ondergrondse massieven dient te gebeuren onder begeleiding van een archeoloog.

Proefsleuven

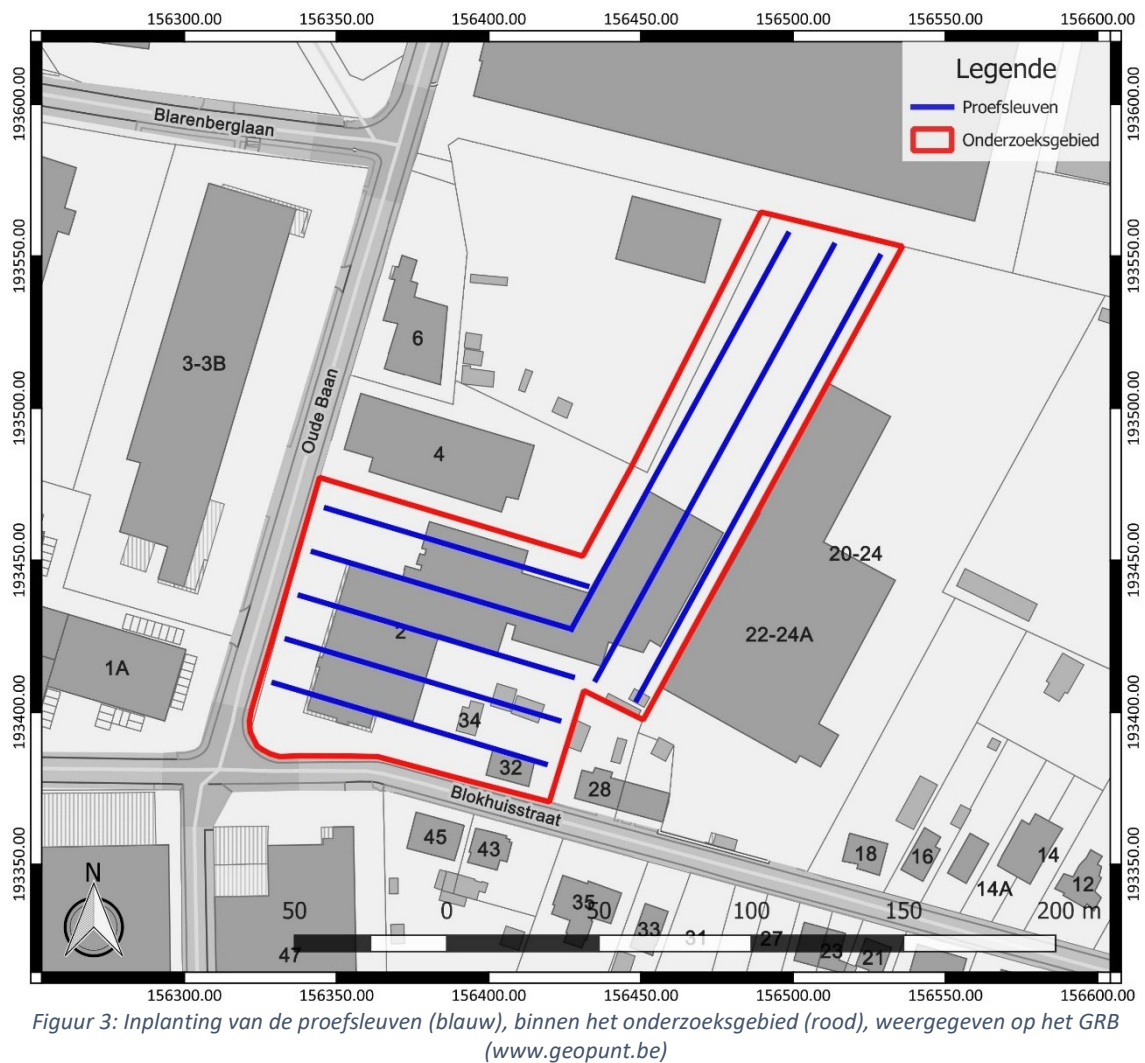
Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Er wordt gewerkt met continue, parallelle proefsleuven. In dat geval heeft het gebruik van 2 m brede sleuven met een tussenafstand van 15 m een hogere trefkans dan 4 m brede sleuven met een tussenafstand van 20 m.¹ De aangelegde proefsleuven dienen een breedte van 2 m te hebben.

De proefsleuven hebben een maximale tussenafstand van middelpunt tot middelpunt van 15 m. De beoogde oppervlakte die onderzocht dient te worden door middel van proefsleuven, bedraagt minimaal 10 %. Dit wordt behaald aan de hand van het vooropgestelde sleuvenplan, dat voorziet in 932 lopende m proefsleuven.

Voor een goede selectie moeten de proefsleuven aangevuld worden met kijkvensters en/of dwarssleuven. De oppervlakte hiervan bedraagt minimaal 2,5 % van het onderzoeksgebied. De zijden van de kijkvensters meten maximaal 13 x 13 m. De kijkvensters en/of dwarssleuven moeten voldoende groot zijn om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

Het terrein zelf en zijn omgeving zijn vrij vlak. Het is het meest aangewezen om de proefsleuven aan te leggen met een oostnoordoost-westzuidwest oriëntatie in het oosten van het terrein, rekening houdend met de oriëntatie van de grenzen van de zone die onderzocht dient te worden aan de hand van proefsleuven. In het westen van het terrein is een westnoordwest-oostzuidoost oriëntatie aangewezen, omdat de proefsleuven hier dan haaks het verwachte tracé van de historische weg en waterloop kruisen, die we kennen van historische kaarten. Op die manier kan het proefsleuvenonderzoek efficiënt uitgevoerd worden.

¹ Haneca *et al.* 2016, 48



Omdat we de aanwezigheid van goed bewaarde steentijd artefactensites eerder laag inschatten, maar nog niet volledig kunnen uitsluiten, verwijzen we ook graag nog naar de bepalingen in hoofdstuk 8.6.1.8 van de Code van Goede Praktijk.

Indien buiten antropogene of natuurlijke sporen lithische vondsten of andere vondsten uit de steentijd worden aangetroffen binnen de sleuven of de kijkvensters, worden deze vondsten driedimensionaal ingemeten. Nog tijdens het veldwerk wordt het materiaal aan een deskundige voorgelegd voor onderzoek, zodat een verdere terreinwaardering kan uitgevoerd worden. Indien nodig worden bijkomende referentieprofielen aangelegd en geregistreerd. Indien kleine lithische vondsten (kleiner dan 1 cm) worden aangetroffen in sporen, wordt het spoor in bulk ingezameld en naderhand uitgezeefd op maaswijdte van maximum 2 mm.

Bij het aantreffen van lithische vondsten of andere vondsten uit de steentijd dient de archeologische verwachting naar steentijdarcheologie geherevalueerd te worden.²

Na uitvoering van het proefsleuvenonderzoek dient een evaluatie gemaakt te worden van de eventuele aanwezigheid van relevante archeologische sporen en een relevante archeologische vindplaats. Dit kan resulteren in een programma van maatregelen voor een opgraving. Dit houdt in

² Van Gils/Meylemans 2022, 220-223

het uitvoeren van veldwerk, de uitwerking van de opgravingsresultaten en indien dit aan de orde is, het uitvoeren van natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn op dit moment geen afwijkingen voorzien ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.

Bibliografie

Haneca, K./S. Debruyne/S. Vanhoutte/A. Ervynck, 2016: Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Brussel.

Van Gils, M./E. Meylemans, 2022: *Booronderzoeken. Vooronderzoek naar artefactensites uit de steentijd. Methodiek en afwegingen*, Brussel.